

tem et honorem Ecclesiæ, et tamen non possumus negare quia vera sunt multa quæ de nobis quotidie insultando student diffamare. Sicut enim ait beatus Gregorius (*Homil. 17 in Evang.*): « Mundus est plenus sacerdotibus, sed tamen in messe Dei rarus invenitur. » Et iterum: « Qualis populus, talis sacerdos. » Unde necessarium duximus ut, quia per vitæ nostræ exemplum grex Christi proruit ad interitum, per vitæ nostræ meritum revocetur ad Christum, prædicando illud evangelicum, ut faciant omnes pœnitentiam qui ceciderunt per culpam. Vos ergo, fratres charissimi, qui jam sæculo renuntiastis, stantes in portu Domini, subvenite nobis laborantibus in mari, orantes Deum orationibus et jejuniis ne veniat super nos iudicium iræ Dei (12).

EPISTOLA VI.

AD FULCONEM AMBIANENSEM EPISCOPUM.

(Anno 1031.)

De episcopo Tarvanensi inique expulso.

Domino Ambianensium episcopo FULCONI, GERARDUS, gratia Dei Cameracensium episcopus, et hujus vitæ innocentiam et cœlestis cum angelis gloriam.

(12) Balderic. *Chronic. Camerac.*, lib. III, c. 32.

A Quod confrater noster Tarvanensium episcopus Drogo a comite Balduino tantis injuriis impulsatur, plorandum est non solum nobis confratribus suis, verum etiam cunctis fidelibus Christianis. Quod certe, ut audivimus, non aliter quam ille qui patitur, fraternæ intuitu charitatis ægre portamus. Quis enim tam sævus aut duricors, qui sedem ecclesiasticam vivo pastore non defleat viduatam? Ergo monemus vos, in Dei nomine, atque præcamur, ut fratri dejecto, quocumque modo petestis, succurrere satagatis. Nullus enim, Deo gratias, melius potest, et certe debetis, quia olim vester fuit clericus, ac vestro suffragio ad tantæ dignitatis gratiam sublimatus: decet enim vos meminisse, quam obnoxius sit et canonicis et apostolicis sanctionibus quicumque episcopum quemlibet naufragantem distulerit adjuvare, si possit. Vestram itaque charitatem humiliter imploramus ut, domno archiepiscopo, una cum fratribus cæteris coepiscopis convocatis, ad suffragium fratris regem fortiter excitetis; quippe hoc ei intimantes quia, si sanctam Ecclesiam mutilari permittet, cœlestis ira regnum suum discindet (13).

(13) Balderic. *Chronic. Camerac.*, lib. III, c. 34.

ANNO DOMINI MLI

HUGO

LINGONENSIS ECCLESIAE EPISCOPUS

NOTITIA HISTORICA.

(Ex *Gallia Christiana*, tom. IV, 554.)

Hugo de Breteuil, Gilduini Britoglii, seu Britolii in finibus Bellocorum comitis filius, frater Valeriani, qui in prælio apud Barrum commisso vulneratus in geniculo postea monasticam vitam professus est in cœnobio S. Vitoni, et ibidem post Richardum constitutus abbas, ut refert Hugo Flaviniacensis in Chronico Verdunensi, fuit canonicus Carnotensis, deinde Lingonensis antistes. Ejus ad hoc munus ejectionem sic refert Chronicon S. Benigni: « Morte Richardi rex, consiliis reginæ ad iram animatus, iterum dedit episcopatum cuidam clerico Carnotensis Ecclesiæ. Hugo hic erat dictus, fuissetque utile vas in domo Domini, si juvenilia desideria evitare et superbiam calcare curasset. Sed is, adjecta crudelitate, evado per fas et nefas ad ultimum, postquam octodecim per annos Lingonicum tribulavit clerum et populum, pulsus fuit a sede. » Consonat Besuensis chronographus: « Cum cepisset episcopatum, non

fuit ut decnisset, circa Dei ecclesias sollicitus augmentator, sed e contrario negligens et distractor. » Et suum cœnobium specialim queritur multis vexationibus attritum fuisse, repugnantem Ulgerium abbatem, male nabitum, depositum, et cum pluribus e suis monachis captivum ductum Divionem, apud Sanctum Benignum. Ei, sedem Lingonensem petenti, ne qua vis, ut decessori, inferretur, Henrico principi cœtaneo placuit adesse præsentia, et Richardi sortem reformidantem in cathedra collocare, inquit Lingonense Chronicon post Besuense. Interim efflavim animam Robertus rex, unde præcipiti cursu rediit Henricus; nihil tamen huic Hugoni derogatum, qui, et defuncti et novi regis patrocinio fultus pacifice rexit.

D De illo quid sentiendum sit difficile est definire. Non ita malum initium fuisse, vel ipsi chronographi, jam relati, innuunt. Multa multis religiosis be-

beneficia contulit, Divionensibus potissimum, et Sanctorum Geminorum canonicis, Polongiacensibus sanctimonialibus, ac etiam Besuensibus monachis, quibus attribuit Lingonensem Sancti Genulfi capellam in prioratum. Effecit ut B. Marcello Cabilonensi, in cœtu publico procerum Burgundiæ apud Paluelum, bona in pago Floriaci ad Oscaram fluvium sita restituerentur. Dedit et eidem ecclesiam Sancti Georgii ejusdem Floriaci, Alvisio priore. Nescio cur Besuense cœnobium ejusque abbatem Ulgerium male habuerit; verum scio socium et cooperatorem habuisse Halinardum tunc Sancti Benigni moderatorem, postea Lugdunensem archiepiscopum, virum ubique spectatum ut sanctissimum. Ad tribulationem cleri et populi Lingonensis quod spectat, dici posset id meritis fuisse, idque illi a regibus jussum, ut infaustam et non meritam Richardi sortem et necem ulciscerentur. Addi etiam posset in ejus apologiam eum, a quibus tantopere vituperatus est, impense nonnunquam laudatum: sic enim de eo loquitur Besuensis chronographus: « Hugone, pontificali in cathedra feliciter præsidente Ecclesiamque Lingonice sedis pie regente, verum calamum cohibet ejus depositio, et horrendorum criminum accusatio.»

Sub ejus episcopatus initio, cum Robertus Burgundiæ dux, sibi fundum, nomine Vivarium, super Oscaram fluvium vindicasset, ac Benignioni monachi illud repeterent, ut sibi a Willermo comite pro Henrici ducis animæ salute collatum, eis restituit, et restitutionis chartam edidit ab Hugone nostro subscriptam, in qua sic loquitur: « Ego Hugo subjectum subtexui per quam... excommunicans anathematizo anathematizansque excommunico, ut nullius... persona regis, ducis, præsulis, abbatis, comitis, etc. ulla occasione in prædicto Vivario quidquam possessionis aut consuetudinis audeat accipere. Largitio de famosi Hugonis præsulis Lingonensis Ecclesiæ, Besuensi attributa est Ecclesia Sancti Genulfi; » sed et « villa, quæ vocatur Bannus, jure perpetuo concessa, » inquit Harduinus in charta anni 1059. Refert Perardus chartam, in qua sic loquitur Hugo: « Dum quodam tempore de stabilienda Ecclesiæ (Lingon.) republica diligenter tractarem (ut) Christi suffragio, ad sublimiora meliorando proveheremur, venit ante nostræ magnitudinis præsentiam noster fidelis Wido, postulans ut sibi liceret per nostræ auctoritatis ministerium, ut quadam Ecclesia in honore B. Stephani dedicata tales clericos mittere qui ibi communiter vivendo canonicæ regulæ se devote submitterent.... Cujus desiderio satisfacimus (et) tradidimus suprascriptis canonicis altare ejusdem ecclesiæ, cum omnibus quæ nobis antea solitum erat persolvere, præter subjectionem et trium solidorum censum, quos quibusque annis sedi nostræ reddi constituimus.....

« Actum Lingonis publice, anno incarnationis Dominicæ 1032, indict. xx, an. 1 Henrici Francorum regis, et pontificatus Hugonis. »

Anno sequenti, indict. 1, quamdam ecclesiam

A Sancti Florentini, quam miles, Aymo nomine, de se beneficiâ jure tenebat, ipso milite postulante, dat Warnerio Sancti Stephani præposito, cum servis, mercato, teloneo, etc., ad usum clericorum illic residentium, ea tamen conditione, ut subjectionem abbatiæ Sancti Stephani prælatis exhibere non negligant; deprecante Aymone, comite fideli suo, reddit ecclesiam Sancti Petri sitam in villa Mora, monasterio, cognomento Pulchrada, vel Saxonis Fontanæ, sancto Benigno ejusque abbati Halinardo.

Actum Lingonis publice, regnante Henrico rege, anno viii.

B Si initium Henrici sumamus a prima ejus coronatione, datum est hoc diploma an. 1034; si a morte patris, an. 1038. Ad annum 1042 refert Mabillon, præceptum quo Robertus Burgundiæ dux onerosas consuetudines in villa Gilliaco Sancto Germano Patensi remittit, cuique subscribit Hugo noster. Verum in temporis adnotatione non mediocris est difficultas. Sic eam refert Duchesne: Regnante Henrico Francorum rege, anno x, Hugone Lingonensi præsule episcopali cathedræ præsidente, anno quinto. Idem est initium regni et episcopatus eorum, cum patris mortem acceperit Henricus, Lingonis positus et Hugonem in sedis possessionem immitens. Atque adeo amborum decimus annus simul currat necesse est, si Henrici initium a morte patris sumatur; si vero ab anno 1027, quo in vivis agente patre coronatus est, ut probat Mabillon., ejus decimus annus non erit 1042, sed 1036, qui fuit etiam quintus pontificatus Hugonis. Scio hic nos supponere Robertum regem e vivis ereptum fuisse anno 1032, quod quidem asserit Holgandus, sed negant viri doctissimi, ejus mortem consignantes, alii anno 1031, alii 1033; sed hic a nostratibus monumentis recedere non possumus. Obiit Guillelmus (abbas S. Benigni) anno 1031 ipso circumcisionis festo, hoc est prima die anni 1032 pro nostro anni computandi modo. Eodem porro anno 1031, mense Augusto, obierat Lambertus, cui a Roberto substitutus est Richardus, qui aliquot diebus supra quinque menses sedit. Ergo jam inchoato (prout numeramus) mense Februario anni 1032, veneno sublatus est. Cum ergo non nisi postea, ab eodem rege designatus fuerit episcopus Hugo, ex hac profecto vita non nisi anno 1032 migravit. Memoratur eodem anno 1036, indict. iv, in instrumento, quo Richardus miles dat « mansum unum » in loco qui vocatur Fontanelles.

C Anno 1037, subscribit chartæ, qua Reginaldus comes dat Flaviniacensi cœnobio, apud Salinum villam, arcam unam cum caldaria. Rainaldus Castellionensis comes, monasticum habitum in cœnobio Benigniano induens, ei nonnulla concedit et concessionis testis est Hugo, anno 1038, indict. vi, mense Septembri, die secunda mensis, feria vii, regnante Henrico Francorum rege fratre Rotberti ducis Burgundiæ, anno xi regni ejus. Hoc ipso anno, chartam edit qua significat se, cum sæpe visitaret Divionense cœnobium, cœtai

monachorum interesset, Deique servitium assidue ab eis fieri cerneret, pietate motum dedisse S. Benigno « ecclesiam in villa, vocabulo Itzium, constitutam, » etc. Hanc porro chartam habemus. Appositum est illius signum diplomati, quo Robertus Burgundiæ dux salvamenta trium villarum Sancto Benigno remittit anno ab incarnatione 1043, indict. xi, secunda hebdomada Quadragesimæ, feria tertia, prima die mensis Martii, regnante Henrico Francorum rege, anno xiii ipsius monarchiæ. Charta, qua Gibuinus clericus dat Sancto Petro Besuensi hæreditatem suam in villa, Blaniaco nuncupata, sic explicat : Actum anno ab incarnat. Dom. 1044, indict. xii, iii Idus Junii, die festivitatis sancti Barnabæ apostoli, Henrico regnum Franciæ tenente; et Hugone, qui postea repulsam meruit in præsulatu sanctæ Lingonensis Ecclesiæ, nunc vero pastoris nomine præside. Quo eodem anno subscripsit diplomati institutionis canonicæ Sancti Pauli, quod ejus testamentum vocat Chiffletius. Scripsit « Tractatum de corpore et sanguine Christi contra Berengarium, » quem ex duplici ms. Bibl. Regiæ et Corbeiensi edidit noster D. Lucas d'Acherius ad calcem operum Lanfranci, qui sic incipit : Hugo Lingonensis, episcoporum minimus, BERENGARIO, in quibusdam reverentissimo sacerdoti Deum sapere. Unde discimus sacerdotem fuisse Berengarium. Acta quoque sancti Victoris stricta oratione descripsit. ;

Demum, anno 1049, Remis celebratum est a Leone IX papa concilium 20 antistitum cum 50 fere abbatibus, et aliis ecclesiastici ordinis quamplurimis. Aduit Hugo noster, qui in prima sessione plurimum criminum accusavit Pultariensem abbatem, de quibus, cum se purgare non potuisset, depositus est. In secunda sessione ex accusatore reus proclamatus est, a Petro Romanæ Ecclesiæ diacono accusatus de episcopatu Simoniace comparato, de Simoniaca sacrorum ordinum collatione, de telorum gestatione, de homicidiis, adulteriis, de tyrannide in clericos, de populi oppressione, aliisque criminibus; quibus verbis, inquit Historia concilii, fidem præbebant plurimi delatores qui aderant. Plurimum commotus episcopus postulat ut aliquot adhibere liceat in consilium, et Lugdunensem ac Vesontiensem archiepiscopos elegit; rogatque secundum ut

A pro se causam dicere velit. Quod ille aggressus sese statim divina virtute elinguem expertus est, unde coactus est Lugdunensis antistes; Augonem a se venditos ordines, extortam a presbytero pecuniam confessum, cætera crimina penitus denegare asserit, Judicio in crastinum dilato, ipsa nocte se subducit episcopus, unde ab universo cœtu excommunicatus et sacerdotio depositus est. Verum postea pœnitens reddit ad Leonem, et cum ingentibus lacrymis publice crimina confessus spontaneam suscepit pœnitentiam. Deinde pontificem Romam reversus secutus est nudis pedibus iter faciens, synodum, quæ tum habebatur nūdus et excalceatus ingressus est, lacrymis ora perfusus, manu deferens virgas, quibus cæderetur, veniam et misericordiam lamentabili voce implorans. Ad tale spectaculum flere omnes, suspiria emittere et veniam precari; commotus pontifex indulgentiam supplici concedit, atque pius pater pœnitenti filio stolam primam et anulum amissi episcopatus cum sandaliis restituit, atque adeo et ipsum pontificatum, dummodo Lingonensis Ecclesia, vel quælibet alia eum in episcopum vellet accipere. In patriam rediens in morbum incidit, et habitum monachi, sub nomine cœnobii Sancti Vitoni, cui Valeramus ipsius frater præerat, a quibusdam Cluniacensibus monachis viæ comitibus petiit et accepit pieque decessit apud Biternam, inquit auctor Vitæ Garnerii Sancti Stephani Divionensis præpositi, ac catalogo fratrum Sancti Vitoni ascriptus est, ut testatur Laurentius, de Leodio illius loci alumnus. Videtur ergo obiisse non Viriduni, ut plerisque placet; non Bitteris, ut domno Fiot visum fuisse ex ejus verbis in notis ad Vitam Garnerii inferri potest; non hic quidem, quia ex hac vita decessit redeundo in patriam, ad quam sane per urbem Bitteras non erat Roma redeunti; non Viriduni, nec enim ibi vestem monachicam a Cluniacensibus, sed ab abbate Sancti Vitoni aut a monachis ejusdem cœnobii accepisset. Obiit ergo in itinere in quadam villa, Biterna nomine. Narrat Wibertus, in Vita Leonis, eum in redeundo, nimis attritum jejuniis aliisque pœnitentiæ operibus exhaustum in bona perseverantia vitam reliquisse præsentem. Ejus anniversarium celebratur vii Idus Februar.

HUGONIS

TRACTATUS

DE CORPORE ET SANGUINE CHRISTI

CONTRA BERENGARIUM

(Opp. B. Lanfranci, edit. domni Lucæ d'Achery, Append. pag. 68, ex Corbeiensi duplici ms.)

Hugo, Lingonensis episcoporum minimus, BERENGARIO, in quibusdam reverentissimo sacerdoti, Deum sapere.

D Rerum existentium, virorum acutissime, naturam si bene perspiceres, si Patrum sententias, non tam exili quam pravo studio, scrutaberis, sacramentum